

Brüssel, 10. november 2021
(OR. en)

13196/1/21
REV 1

COH 59

MÄRKUS

Saatja:	Eesistujariik
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Teema:	Ühtekuuluvuspoliitika programmide panus taastumisse, konkurentsivõimelisse kestlikkusse, rohe- ja digipöördesse, säilenõtkusse ning majanduslikku, sotsiaalsesse ja territoriaalsesse ühtekuuluvusse – väljakutsed ja võimalused eelseisvatel aastatel = Poliitiline mõttevahetus

18. novembril toimuval ühtekuuluvuspoliitikale pühendatud üldasjade nõukogu istungil kutsutakse ühtekuuluvuspoliitika eest vastutavaid ministreid üles esitama täiendavaid poliitilisi suuniseid, mis käsitlevad ühtekuuluvuspoliitika programmide panust taastumisse, konkurentsivõimelisse kestlikkusse, rohe- ja digipöördesse, säilenõtkusse ning majanduslikku, sotsiaalsesse ja territoriaalsesse ühtekuuluvusse – väljakutseid ja võimalusi eelseisvatel aastatel –, võttes aluseks käesoleva märkuse lisas esitatud eesistujariigi dokumendi.

Taustdokument – üldasjade nõukogu (ühtekuuluvuspoliitika), 18. november 2021

Ühtekuuluvuspoliitika programmide panus taastumisse, konkurentsivõimelisse kestlikkusse, rohe- ja digipöördesse, säilenõtkusse ning majanduslikku, sotsiaalsesse ja territoriaalsesse ühtekuuluvusse

Väljakutsed

Viimastel aastakümnetel on piirkondlikud erinevused ELis vähenenud ja SKP tasemetes on toimunud märkimisväärne lähenemine. Ent 2008. aasta majandus- ja finantskriisi mõjul on edusammud nimetatud aastast saadik olnud ebaühtlased ning lisaks on COVID-19 kriis toonud kaasa uusi häireid. Eelkõige, kui idapoolsetes liikmesriikides on toimunud jätkuvalt tugev lähenemine, on paljude ELi lõunaosa ja mõnede ELi loodeosa liikmesriikide keskmise sissetulekuga piirkondade puhul ELi tasemega võrreldes aset leidnud hoopis langus, näidates, et saavutatud edu võib kaotada.

Ühtekuuluvuspoliitika on märkimisväärselt kaasa aidanud paljude kõnealuste erinevuste vähendamisele. Komisjoni talituste hinnangul on 2014.–2020. aasta ühtekuuluvuspoliitika programmid märkimisväärselt mõjutanud SKPd elaniku kohta, eelkõige vähem arenenud piirkondade puhul, kus see peaks veel 2,6% kasvama. Prognooside kohaselt väheneb lõhe kõige rikkamate ja vaesemate piirkondade vahel (mis kumbki on 10% ELi elanikkonnast) 3,5%.

COVID-19 pandeemia on üldise ELi territoriaalse ühtekuuluvuse jaoks kaasa toonud palju varem kujuteldamatuid väljakutseid. Kuigi COVID-19 pandeemia on liiga hiljutine, et täielikult hinnata selle mõju ELi piirkondadele, näitavad esialgsed hinnangud, et pandeemia mõjutab kõige rohkem ELi lõunapoolseid piirkondi, eelkõige neid, mille puhul on suur osa lisandväärtusest hulgi- ja jaekaubanduses, transpordis ja majutuses.

Isegi enne COVID-19 kriisi seisis ELi majandus silmitsi mitme pikaajalise struktuurse probleemiga. Mõned neist muutuvad järgmistel aastatel veelgi teravamaks. Eelkõige vähendab kiiresti vananev ühiskond lõpptulemusena tööjõu pakkumist ja seega ELi kasvupotentsiaali. Vähene tootlikkuse kasv pidurdab jätkuvalt majanduskasvu ning digipöörde protsessis on EL Hiinast ja Ameerika Ühendriikidest maha jäänud. Samuti pärsib majanduskasvu ja raskendab tootlikkuses teistele järelejõudmist vähem haritud tööjõud. Lisaks toob märkimisväärsed sotsiaalseid ja majanduslikke kulusid kaasa kliimapööre, mille territoriaalne mõju on ebaühtlane.

Kõnealuste probleemidega silmitsi seistes ei ole ebaühtlane mitte üksnes ELi eri piirkondade haavatavus, vaid ka võimalused neid probleeme lahendada. Selle tulemusena võivad erinevused lähiaastatel suurened. Nimelt, jätkuv rahvastikukadu mõjutab peamiselt ELi idapoolseid ja mõningaid lõunapoolseid piirkondi. Üleminek kliimaneutraalsele majandusele mõjutab neid territooriume, mis sõltuvad suurel määral loodusvarade kaevandamisest ja ammutamisest ning CO₂ ja energiamahukatest tööstusharudest, millest lähtub õiglase ülemineku mehhanism. CO₂ hindade ja energiahindade tõus mõjutab samuti eeldatavasti kõige äärepoolsemaid alasid, suurendades nende siseturuga ühendumise kulusid.

Üldiselt on eriti haavatavas olukorras maapiirkonnad. Nende elanikkond on juba praegu keskmiselt vanem kui linnade, eeslinnade ja suurlinnade elanikkond. Nimetatud demograafilised suundumused koos ühenduste puudumise, taristu ja tootlikkusega seotud väljakutsetega ning piiratud juurdepääsuga avalikele teenustele, sealhulgas haridusele ja hoolekandele, võivad veelgi vähendada maapiirkondade atraktiivsust elu- ja töökohana.

Seetõttu on äärmiselt oluline tugevdada ELi piirkondade majanduse säilenõtkust ja suurendada nende võimet reageerida asümmeetrilistele šokkidele. Eelkõige on pandeemia toonud esile asjaolu, et eriti haavatavad on piirkonnad, mis sõltuvad suurel määral vaid vähestest tootmis- või teenindussektoritest. Vaja on veelgi mitmekesistada piirkondlikku majandustegevust, lähtudes aruka spetsialiseerumise strateegiatest, investeerida haridusse ja elukestvasse õppesse ning toetada jätkuvalt tulevikukindla majanduskasvu hoogustajaid.

Võimalused

Selleks et lähiaastatel kõikide nende enneolematute väljakutsetega toime tulla, leppisid kaasseadusandjad kokku ulatuslikus rahastamispaketis, mis hõlmab taasterahastu „Next Generation EU“ vahendeid ja mitmeaastast finantsraamistikku 2021–2027. Olemasolevate täiendavate vahendite nõuetekohase liigendamise ja tõhusate koordineerimismehhanismide abil saavad liikmesriigid maksimeerida kasu Ühtekuuluvusfondi ülejäänud 2014.–2020. aasta vahenditest, REACT-EU algatusest, taaste- ja vastupidavusrahaastust ning ühtekuuluvuspoliitika uutest 2021.–2027. aasta eraldistest, sealhulgas õiglase ülemineku fondist. Selline vahendite kombinatsioon võimaldab liikmesriikidel suurendada oma majanduse ja ühiskonna säilenõtkust ja tulevikukindlust, aidates samas kaasa rohe- ja digipöördele.

Ent ELi kui terviku tugevdamine ja säilenõtkemaks muutmine on tõhus ainult siis, kui kedagi ega ühtegi piirkonda ei jäeta kõrvale. Kui sellist solidaarsuse tagamist ei kaasne, on oht, et majanduskasv ei ole tasakaalustatud ega kestlik ning et õõnestatakse usaldust demokraatia, Euroopa väärtuste ja Euroopa projekti enda vastu.

Selleks on äärmiselt oluline tegeleda olukorraga nn kõrvalejäetud paikades, mis võisid üleilmastumise ja tehnoloogiliste muutuste tõttu jääda deindustrialiseerimise, keskkonnaseisundi halvenemise ja madala kvalifikatsiooni lõksudesse. Samuti on oluline tugevdada väiksemate linnade rolli, et nad saaksid toimida naabruses asuvaid maapiirkondi toetavate piirkondlike keskustena, tagada juurdepääsu mitmesugustele avaliku ja erasektori teenustele ning luua uusi majanduslikke väljavaateid vähem arenenud piirkondade ja äärealade jaoks. See hõlmab ka maapiirkondade võimaluste ärakasutamist, tuginedes nende loodusvaradele eelkõige taastuvenergia, biomajanduse, kestliku toidutootmise ja -töötlemise ning turismi jaoks, kui nimetada vaid mõnda. Peamised tegurid kõnealuste väljakutsetega paremal toimetulekul on paremad ühendused, majandustegevuse suurem mitmekesistamine, parem keskkonna ja kliimamuutustega seonduv ning sotsiaalne säilenõtkus – ja seda võimestatud kohalike kogukondade kontekstis.

Konkreetsete paikadega seotud poliitika toetamine, mis lähtub vastavalt kohandatud territoriaalsetest arengustrateegiatest ja tugineb tõhusatele partnerlusmehhanismidele, on alati olnud ühtekuuluvuspoliitika juhtimismudeli nurgakivi. Siiski on vaja tõhusaid mehhanisme tegevuse koordineerimiseks muude ELi vahenditega, eelkõige taaste- ja vastupidavusrahasduga, millel on erinevad eesmärgid ja rakendamisviisid.

Arutelüküsimused

- Kuidas saab ühtekuuluvuspoliitikat kombineerida muude ELi vahenditega, et keskpikas ja pikas perspektiivis veelgi arenguerinevusi vähendada ja säilenõtkust suurendada?
 - Kuidas saab nõuetekohaselt arvesse võtta eri piirkondade ja territooriumide erinevaid vajadusi ning tuua ELi rahaliste vahendite kasutamise toetusesaajatele ja kodanikele lähemale?
-